



Umět a znát, abychom si v životě věděli rady

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM
PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Učební osnovy 2. stupně

Dějepis

Aktualizováno pro školní rok 2025-2026

Charakteristika předmětu

Žák naší školy se v dějepisu naučí...

1. Vyprávět příběhy o minulosti, a přitom si uvědomovat, že mohou existovat různé, někdy i protichůdné verze těchto příběhů.
2. Pokládat dobré otázky.
3. Pojmenovávat různé příčiny historických událostí, tedy rozumět tomu, proč se události odehrály právě tak, jak se odehrály.
4. Rozpoznávat různé důsledky historických událostí, a odlišovat je od příčin.
5. Zaujímat postoje a vyjadřovat názory, využívat přitom fakta a obojí od sebe odlišovat.
6. Při posuzování zohledňovat rozdíly mezi minulostí a současností – například brát v potaz to, co bylo „tehdy“ obvyklé.
7. Uvádět zdroje, z nichž vycházíme a posuzovat jejich důvěryhodnost.
8. Rozumět tomu, jak v minulosti probíhaly změny, tedy, že vše se nemění stejně rychle a pro všechny k lepšímu.
9. Rozpoznávat, co z minulosti je významné, pro koho a proč.
10. Brát si poučení z minulosti, ale nesoudit naše předky ukvapeně.

Jde o ukazatele **historického myšlení** (resp. historické gramotnosti), které jsme zformulovali na základě našich zkušeností s implementací prací zahraničních i domácích didaktiků dějepisu¹.

Hodiny dějepisu jsou připravovány v duchu **problémového učení**. Každé téma (resp. učivo) je rámováno otázkou, na níž žáci hledají odpovědi. Tuto otázku klade buď vyučující nebo ji formulují sami žáci. Odpovědi získávají žáci během samostatné nebo skupinové práce s rozmanitými zdroji informací o minulosti: s autentickými

¹ Např. Peter Seixas – University of British Columbia v Kanadě, Samuel Wineburg – Stanford University v USA; Jaroslav Najbert a Hana Havlůjová – PdF UK v Praze

i didaktizovanými primárními prameny, sekundárními zdroji (úryvky z odborné literatury, mediálními texty, ukázkami z historických filmů, dokumentárních rekonstrukcí minulosti, rozhovory s historiky). V dějepisných hodinách tak ideálně neustále dochází k **rozvíjení klíčových kompetencí** – zejména kompetence k řešení problémů a kompetence komunikativní.

Dějepis vyučujeme v 7., 8. a v 9. ročníku. Hodinová dotace je 2 vyučovací hodiny týdně v každém z těchto ročníků. Vyučovací hodiny jsou v ideálním případě seskupeny v devadesátiminutových blocích.

Témata zařazujeme do výuky **chronologicky** (od nejstarších dějin po dějiny nejnovější), a volíme je tak, aby respektovala očekávané výstupy dějepisu v RVP ZV, resp. školní výstupy a zároveň tak, aby umožňovala rozvíjet historické myšlení žáků (viz výše). V 7. ročníku se tematicky zaměřujeme na starší dějiny (od pravěku zhruba do 17. století), v 8. a 9. ročníku se věnujeme období tzv. moderních dějin.

Průřezová témata

V dějepisných lekcích se často uplatňují průřezová témata, namátkou například:

- Průřezové téma **Osobnostní a sociální výchova** má vést žáka například k „uvědomování si hodnoty různosti lidí, názorů, přístupů k řešení problémů“ (RVP ZV). To úzce souvisí s principem multiperspektivity obsaženém v bodu 1 v seznamu ukazatelů historického myšlení (viz výše).
- Průřezové téma **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech** má mimo jiné umožnit žákům „prohloubit porozumění klíčovými historickými a politickými událostmi, které ovlivnily vývoj Evropy i světa a měly podstatný význam pro evropskou integraci a začlenění České republiky do integračního procesu“ (RVP ZV). K tomu z podstaty předmětu dochází v dějepisu velmi často.
- Průřezové téma **Multikulturní výchova** má poskytovat žákům „znalost některých základních pojmů multikulturní terminologie: kultura, etnikum, identita, diskriminace, xenofobie, rasismus, národnost, netolerance aj.“ (RVP ZV). Tomu se rovněž z podstaty očekávaných výstupů dějepisu věnujeme často, například v tématu Stěhování národů nebo Vytváření moderního českého národa.
- Průřezové téma **Environmentální výchova** „rozvíjí porozumění souvislostem v biosféře, vztahům člověka a prostředí a důsledkům lidských činností

na prostředí“ (RVP ZV). V dějepisu se to týká například tématu Příroda a civilizace nebo Průmyslová revoluce.

- Průřezové téma **Mediální výchova** „umožňuje rozvíjet schopnost analytického přístupu k mediálním obsahům a kritického odstupu od nich“ (RVP ZV). To přímo souvisí s body 6 a 7 v seznamu ukazatelů historického myšlení.

Přehled očekávaných výstupů a učiva

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY RVP ZV	ŠKOLNÍ OČEKÁVANÉ VÝSTUPY	TÉMA (UČIVO)
Žák...		
D-9-2-01 charakterizuje život pravěkých sběračů a lovců, jejich materiální a duchovní kulturu	využije konkrétní primární nebo sekundární zdroj informací k popisu toho, co víme o životech pravěkých sběračů a lovců pojmenuje možnosti a limity čerpání z primárních a sekundárních zdrojů	1. Lovci a sběrači
D-9-2-02 objasní význam zemědělství, dobytčářství a zpracování kovů pro lidskou společnost	vysvětlí rozdíly v hodnocení neolitické revoluce různými odborníky v různých dobách	2. První zemědělci
	posoudí některé důsledky vynálezu tavby kovů	3. Doba bronzová
D-9-3-01 rozpozná souvislost mezi přírodními podmínkami a vznikem prvních velkých zemědělských civilizací	uvede příklady možných příčin toho, proč první velké zemědělské civilizace vznikly tam, kde vznikly	4. První velké zemědělské civilizace
D-9-3-04 porovná formy vlády a postavení společenských skupin v jednotlivých státech a vysvětlí podstatu antické demokracie	porovná formy vlády a postavení společenských skupin v některých starověkých státech vysvětlí podstatu antické demokracie	5. Starověké společnosti a jejich vlády

D-9-3-02 uvede nejvýznamnější typy památek, které se staly součástí světového kulturního dědictví	<p>definuje pojem památka</p> <p>vysvětlí iniciativu světového kulturního dědictví UNESCO</p> <p>na konkrétním příkladu posoudí, komu památky patří, resp. kdo a kde má právo je vystavovat</p>	6. Starověké památky
D-9-3-03 demonstruje na konkrétních příkladech přínos antické kultury a zrod křesťanství	<p>porovná starověký polyteismus a monoteismus</p> <p>převypráví příběh vzniku křesťanství</p>	7. Starověká náboženství a filosofie
	<p>prezentuje vlastní výtvar na téma dědictví antiky</p>	8. Dědictví antiky
D-9-4-01 popíše podstatnou změnu evropské situace, která nastala v důsledku příchodu nových etnik, christianizace a vzniku států	<p>popíše změny v době tzv. Velkého stěhování národů</p>	9. Velké stěhování národů
	<p>popíše změny spojené s šířením křesťanství</p>	10. Šíření křesťanství
	<p>na příkladu českého knížectví popíše přeměnu kmenového ve státní společenství</p>	11. Vznik středověkých států
D-9-4-02 objasní situaci Velkomoravské říše a vnitřní vývoj českého státu	<p>posoudí postavení států existujících ve středověku na našem území v tehdejší Evropě</p>	12. České země ve středověké Evropě

a postavení těchto státních útvarů v evropských souvislostech	uvede příklady významných historických mezníků, které postavení těchto států ovlivnily	
D-9-4-03 vymezení úlohu křesťanství a víry v životě středověkého člověka, konflikty mezi světskou a církevní mocí	na konkrétním příkladu ilustruje podstatu vztahu mezi světskou a církevní mocí ve středověké Evropě	13. Středověká křesťanská společnost
D-9-4-04 ilustruje postavení jednotlivých vrstev středověké společnosti, uvede příklady románské a gotické kultury	pojmenuje jednotlivé skupiny středověké křesťanské společnosti vysvětlí ideální představu o její provázanosti a fungování	
	vysvětlí, jak se v románské a gotické kultuře zrcadlí charakteristika a potřeby doby, v níž vznikala uvede příklady románské a gotické kultury v regionu, v Česku a v Evropě	14. Románská a gotická kultura
D-9-5-01 vysvětlí znovuobjevení antického ideálu člověka, nové myšlenky žádající reformu církve	uvede příčiny vzniku italské renesance vysvětlí, co byl renesanční humanismus	15. Renesance
	uvede konkrétní příklady snah reformovat středověkou, resp. raně novověkou církev	16. Reformace
D-9-5-02 vymezení význam husitské tradice pro český politický a kulturní život	vysvětlí význam husitství pro české dějiny a současnost	17. Husitství

D-9-5-03 popíše průběh zámořských objevů, jejich příčiny a důsledky	popíše průběh zámořských objevů, jejich příčiny a důsledky	18. Zámořské objevy
D-9-5-04 objasní postavení českého státu v podmínkách Evropy a jeho postavení uvnitř habsburské monarchie	posoudí vládu králů, resp. císařů z rodu Habsburků v 16. a 17. století	19. Český stavovský stát
D-9-5-05 objasní příčiny a důsledky vzniku třicetileté války a posoudí její důsledky	uvede příklady příčin rozpoutání třicetileté války a posoudí její důsledky	20. Třicetiletá válka
D-9-5-06 rozpozná základní znaky jednotlivých kulturních stylů a uvede příklady významných kulturních památek	vysvětlí, jak se v renesanční a barokní kultuře zrcadlí charakteristika a potřeby doby, v níž vznikala uvede příklady renesanční a barokní kultury v regionu, v Česku a v Evropě	21. Renesance a baroko
D-9-6-01 vysvětlí podstatné ekonomické, sociální, politické a kulturní změny ve vybraných zemích a u nás, které charakterizují modernizaci společnosti	uvede příklady změn v myšlení lidí v době osvícenství a rozliší je od předchozího raně novověkého (barokního) období vysvětlí, lidé tyto změny přijímali	22. Osvícenství
D-9-6-02 objasní souvislost mezi událostmi Francouzské revoluce a napoleonských válek a rozbití starých společenských struktur v Evropě	posoudí vliv Francouzské revoluce a napoleonských válek na změny v Evropě	23. Francouzská revoluce a napoleonské války

<p>D-9-6-03 porovná jednotlivé fáze utváření novodobého českého národa v souvislosti s národními hnutími vybraných evropských národů</p>	<p>pojmenuje jednotlivé fáze utváření novodobého českého národa vysvětlí rozdíly v dobových představách a definicích pojmu národ posoudí důsledky „jara národů“ (revolucí r. 1848)</p>	<p>24. České národní obrození</p>
<p>D-9-6-04 vysvětlí rozdílné tempo modernizace a prohloubení nerovnoměrnosti vývoje jednotlivých částí Evropy a světa včetně důsledků, ke kterým tato nerovnoměrnost vedla; charakterizuje soupeření mezi velmocemi a vymezení význam kolonií</p>	<p>pojmenuje a posoudí příklady důsledků průmyslové revoluce</p>	<p>25. Průmyslová revoluce</p>
	<p>na konkrétním příkladu popíše průběh a důsledky kolonialismu posoudí legitimitu odstraňování pomníků a památníků osobností spjatých s koloniální minulostí Evropy</p>	<p>26. Kolonialismus</p>
<p>D-9-6-01 vysvětlí podstatné ekonomické, sociální, politické a kulturní změny ve vybraných zemích a u nás, které charakterizují modernizaci společnosti</p>	<p>popíše změny v životech žen v 18. a 19. století</p>	<p>27. Ženy v době modernizace</p>
	<p>popíše změny v životech náboženských a etnických menšin v 18. a 19. století</p>	<p>28. Menšiny v době modernizace</p>
<p>-</p>	<p>uvede příklady příčin vypuknutí první světové války vysvětlí, jak se Češi zapojili do první světové války</p>	<p>29. První světová válka</p>

<p>D-9-7-02 rozpozná klady a nedostatky demokratických systémů</p>	<p>popíše různé úhly pohledu na způsoby rozdělení Rakouska-Uherska po skončení první světové války</p>	<p>30. Zánik Rakouska-Uherska a vznik nástupnických států</p>
<p>D-9-7-03 charakterizuje jednotlivé totalitní systémy, příčiny jejich nastolení v širších ekonomických a politických souvislostech a důsledky jejich existence pro svět; rozpozná destruktivní sílu totalitarismu a vypjatého nacionalismu</p>	<p>charakterizuje komunismus, fašismus a nacismus jako ideologie uvede příklady příčin jejich vítězství v některých státech uvede příklady důsledků vlády komunistických, resp. fašistických a nacistických režimů</p>	<p>31. Komunisté, fašisté a nacisté</p>
<p>D-9-7-05 zhodnotí postavení Československa v evropských souvislostech a jeho vnitřní sociální, politické, hospodářské a kulturní prostředí D-9-7-02 rozpozná klady a nedostatky demokratických systémů</p>	<p>posoudí postoje obyvatel Československé republiky k novému státu a demokratickému režimu zhodnotí postavení Československa v evropských souvislostech</p>	<p>32. První Československá republika 33. Mnichovská dohoda</p>
<p>D-9-7-01 na příkladech demonstruje zneužití techniky ve světových válkách a jeho důsledky D-9-7-04 na příkladech vyloží antisemitismus, rasismus a jejich nepřijatelnost z hlediska lidských práv</p>	<p>uvede příklady příčin vypuknutí druhé světové války popíše její průběh a posoudí klíčové momenty vítězství Spojenců</p>	<p>34. Druhá světová válka 35. Československý odboj 36. Holokaust a lidské chování</p>

	<p>definuje výraz zneužití techniky a posoudí okolnosti, které v chápání role techniky ve válce mohou hrát roli</p> <p>vysvětlí, jak se Češi zapojili do druhé světové války</p> <p>popíše příklady chování obyvatel Evropy v situaci, kdy byla část jejich spoluobčanů pronásledována a ohrožena na životě</p>	
D-9-7-03 rozpozná destruktivní sílu totalitarismu a vypjatého nacionalismu	<p>pojmenuje příklady příčin a důsledků vyhnání a nuceného vysídlení Němců z Československa</p> <p>posoudí možnosti vyrovnání se s bolestnou minulostí</p>	37. Vyhnání Němců z Československa
D-9-8-01 vysvětlí příčiny a důsledky vzniku bipolárního světa; uvede příklady střetávání obou bloků	vysvětlí příčiny a důsledky vzniku bipolárního světa; uvede příklady střetávání obou bloků	38. Studená válka
-	<p>uvede příklady důvodů příklonu Čechů ke KSČ</p> <p>interpretuje únor 1948</p>	39. Nástup komunistické diktatury v Československu
-	uvede příklady lidí, resp. skupin, které byly pronásledovány na začátku diktatury KSČ	40. Politické procesy

	definuje politický proces	
-	porovná druhý a třetí československý odboj	41. Třetí odboj
D-9-8-03 posoudí postavení rozvojových zemí	posoudí postavení rozvojových zemí v procesu dekolonizace	42. Dekolonizace
-	popíše různé dobové postoje k Pražskému jaru	43. Pražské jaro
-	posoudí způsoby odporu proti okupaci ČSSR, resp. poráženecké náladě československé společnosti	44. Odpor proti okupaci
-	uvede příklady témat, která „hýbala“ světem v 60. letech dvacátého století porovná možnosti odporu obyvatel západu a východního bloku	45. Rok 1968 ve světě
-	vysvětlí pojem normalizace popíše vládní strategii KSČ po Pražském jaru charakterizuje životní strategie obyvatel ČSSR v 70. a 80. letech	46. Období normalizace

-	uvede příklady příčin pádu komunistických režimů ve střední a východní Evropě	47. Pád komunistických režimů v Evropě
-	interpretuje pád komunistického režimu v Československu	48. Sametová revoluce
-	popíše a posoudí změny, k nimž došlo v Československu nebo byly očekávány po pádu komunistického režimu	49. Období transformace
-	uvede příklady způsobů, jak se československá, resp. evropská postkomunistická společnost vyrovnávala s komunistickou minulostí	50. Vyrovnávání s komunistickou minulostí
-	interpretuje rozpad Československa a vznik České, resp. Slovenské republiky	51. Rozpad Československa
-	uvede příklady příčin a důsledků válek v bývalé Jugoslávii	52. Jugoslávské války
D-9-8-02 vysvětlí a na příkladech doloží mocenské a politické důvody euroatlantické hospodářské a vojenské spolupráce	uvede příklady různých příčin vzniku myšlenky evropské integrace	53. Vznik Evropské unie (viz také téma 37)
D-9-8-04 prokáže základní orientaci v problémech současného světa	posoudí myšlenku „konce dějin“ Francise Fukuyamy	54. Konec dějin?

D-9-8-02 vysvětlí a na příkladech doloží mocenské a politické důvody euroatlantické hospodářské a vojenské spolupráce	diskutuje o tématech současného světa, která „vejdou do dějin“	
-	prezentuje vlastní výtvar na téma „v roce, kdy jsem se narodil/a...“	55. V roce, kdy jsem se narodil/a...